

23.00.02 - саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясий илимдердин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алууга сунушталган Джумалиева Чолпон Асылбекованын “Кыргыз Республикасында маалыматтык коопсуздукту камсыздоонун мамлекеттик саясаты” темасындагы кандидаттык диссертацияга илимий жетекчесинин

Пикири

Изилдөөнүн актуалдуулугу: Кыргызстан адамзаттын глобалдык маалыматтык коомчулуктун калыптануу дооруна кириши менен байланышкан тарыхый чакырыкты түшүнүү жана кабыл алуу зарылчылыгы алдында турат.

Заманбап маалыматтык технологиялар экономиканын түзүмүн гана эмес, адамдардын жашоо образын, ой жүгүртүүсүн, мамлекеттик институттардын, мамлекеттик бийлик институттарынын иштөө механизмдерин олуттуу түрдө өзгөртүүдө. Алар коомдук өнүгүнүн эффективдүү фактору болуп калууда. Маалыматтык коопсуздук чөйрөсүндөгү иш-чаралар Кыргызстандын тарыхый чакырыктарга татыктуу жооп кайтарышын жана жарандардын, коомдун жана мамлекеттин маалымат чөйрөсүндөгү мыйзамдуу кызыкчылыктарын коргоону камсыз кылууга багытталган.

Заманбап мезгил бул маалымат коому, технологиялардын доору, цивилизациянын өнүгүүсүнүн жаңы тарыхый фазасы, мындагы өндүрүштүн негизги товары болуп маалымат жана билим болуп эсептелинет. Учурда агрардык жана өнөр жай тармагындагы социалдык тажрыйбалар кыскарууда, ошону менен алар технологиялаштырылып, интеллектуалдык жана маалыматтык жактан өзгөрүлүп жана толукталууда.

Социалдык-саясий турмуштун көп субъективдүүлүгү, маалыматтык чөйрөнүн, маалыматтын көп түрдүүлүгү менен байланыштуу коомдогу процесстер жана коопсуздук тутумун куруунун татаалдыгы изилдөнүн актуалдуулугун көрсөтөт. Маалымат технологияларынын өнүгүүсүн толук көзөмөлгө алуу мүмкүн болбогон заманбап шарттарда Кыргызстандагы маалымат ресурстардын, коомдун, ар бир жарандын жана жалпы мамлекеттин маалымат коопсуздугун сактоо зарыл.

Ч. Джумалиева 2013-жылдан азыркы учурга чейин Кыргыз Республикасынын Улуттук телерадиоберүү корпорациясынын маалыматтык интернет сайтында иштеп, теориялык изилдөөлөрүн практика жүзүндө ишке ашырылышын байкоого жетишти. Автор Кыргыз Республикасынын Улуттук телерадиоберүү корпорациясынын маалымат системасы менен түздөн-түз

иштөө менен коомдогу маалыматтын, маалымат коопсуздугунун ролун илимий ишинде чагылдырган. Ал маалымат тармагынын адиси катары маалымат тармагындагы маселени ичинен билип, диссертацияны атайын, иш тажрыйбасын колдонуу менен жазган.

УТРКда иштөө менен өлкөнүн маалымат коопсуздугун камсыздоо, маалымат тармагындагы мамлекеттин саясатын жүргүзүү зарылчылыгын түшүнүп, маселени изилдеген. Ал изилдеген материалдарда иш тажрыйбадагы баамдоо камтылып, байкоо принцибине негизделип, Кыргызстандын жарандары үчүн маалымат коопсуздугунун стратегиялык маанилүүлүгүн белгиленген.

Кыргыз Республикасынын маалымат мейкиндиги, калктын маалымат алуу каражаттары улам-улам жаңыланып, өнүгүп, элдин ар-түрдүү маалыматка болгон муктаждыгын күндөн-күнгө арттырууда. Ушул факторлорду эске алуу менен, диссертант өлкөнүн маалыматтык кооптуулугун коргоонун маанилүү көйгөйүн карайт. Өлкөнүн маалымат саясатын жүргүзүүгө багытталган мамлекеттик маалымдоо каражаттары өз функцияларын толук аткара албаганын көрсөткөн. Булар мамлекетке, мамлекеттин маалымат коопсуздугуна коркунуч жаратаарын белгилеген.

Коргоо үчүн сунушталган жоболордо диссертант өлкөдөгү саясий кризистерге байланыштуу республиканын маалыматтык саясатындагы кемчиликтерди ачык көрсөтүп турат. Булар: кадрдык секириктер, республиканын маалымат тармагынын чет элдик агенттер жана демөөрчүлөр тарабынан терс таасирин тийгизиши, саясий акторлордун ортосунда тынымсыз саясий оюндардын маалымат коопсуздугуна терс таасири ж.б.

Ошол эле учурда конкреттүү сунуштар айтылган, мисалы Интернет тармагында улуттук контентти өнүктүрүү, социалдык тармактар аркылуу коомчулукка маалымат жеткирүү учурдун талабы болгондуктан өзгөчө көңүл бурулат. Кыргыз тилинде контенттин жетишсиздиги, тиешелүү мыйзам талаптарын аткаруу татаалдыгы аныкталып, мында мамлекет тиешелүү механизмдерди иштеп чыгуу зарыл экенине көңүл бурулган. Диссертант изилдөөнүн негизинде мамлекеттик органдарга өзүнүн сунуштарын берген.

Ч. Джумалиеванын келтирген аргументтери жөндүү жана так фактылар менен илимий иликтөөлөгө таянган. Эмгегинде конкреттүү мисалдар, таблица жана диаграммалар келтирилген.

Диссертациянын маанисинде логика менен ырааттуулук туура берилген. Автор бул жаатта жакшы аналитикалык билимди көрсөтүп, маселени чечүүнүн ар кандай жолдорун баса белгилеген. Эмгек кыргыз тилинде жазылып бирдиктүү илимий стилде берилген. Бул диссертациянын

авторунун кыргыз тилиндеги илимий ой жүгүртүүнүн өнүгүшүнө кошкон зор салымы деп айта алабыз.

Кандидаттык диссертациянын түзүлүшү жана мазмуну бардык коюлган талаптарга жооп берет. Эмгекте анализ, синтез, салыштыруу, сандык жана сапаттык иликтөө, социологиялык ыкмасы колдонулган.

Джумалиева Чолпон Асылбекованын “Кыргыз Республикасында маалыматтык коопсуздукту камсыздоонун мамлекеттик саясаты” темасындагы кандидаттык диссертациясы “Окумуштуулук даражаларды берүү тартиби жөнүндө жобонун” талаптарына жооп берет жана 23.00.02-саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясий илимдердин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн коргоого сунушталат.

Илимий жетекчиси, саясий илимдеринин доктору,
доцент, Кыргыз Республикасынын
Президентине караштуу Ж. Абдрахманов атындагы
Мамлекеттик башкаруу академиясынын профессору
Б.М. Торогельдиева

27.06.2022-ж.

Б.М. Торогельдиеванын көптөгөн тастыктайын
АРФБ Башкаруу академиясынын у.м.а. А. Мамулкинова

